

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Марцева Л. А. (Вінницький регіональний центр оцінювання якості освіти, м.Вінниця, Україна), **Митинський В. М.** (Одеська державна академія будівництва та архітектури, м.Одеса, Україна)

Для отримання компетентного випускника, підготовленого відповідно до Державних стандартів і запитів роботодавців, а отже, затребуваного на ринку праці, необхідно розглядати декілька варіантів навчання залежно від змісту та якості початкових компетенцій, подальших прагнень і планів випускників. Враховуючи вікові, інтелектуальні, психологічні особливості студентів, їхню мотивацію до отримання певної кваліфікації, необхідно підбирати найбільш прийнятний алгоритм професійної підготовки.

Загально-професійні (базові) та професійні компетенції, які формуються на основі природничо-наукових і загально-професійних дисциплін, залежать від початкових компетенцій абітурієнтів, певного «стартового капіталу», від їхніх знань, умінь і навичок, набутих у загальноосвітній школі, та пов'язаних з алгеброю, геометрією, фізикою, хімією тощо. Для розвитку професійних компетенцій соціально-особистісного характеру (професійно-особистісних), пов'язаних з комунікативними та соціально-ціннісними якостями також необхідний певний «стартовий капітал», набутий у процесі навчання у школі, передусім за допомогою соціально-гуманітарних предметів.

Практика переконливо свідчить, що для формування належного рівня будь-якої складової компетентності фахівця в певній галузі недостатньо оволодіти лише однією дисципліною. Без взаємодії компетенцій неможливо добитися їх інтегрування, від якого залежить мобільність та оперативність діяльності випускника, а отже – якість його підготовки. Відсутність зв'язків, безперечно, знижує рівень професійної компетентності та готовності фахівця в цілому. Процес формування професійної компетентності у процесі професійної підготовки повинен здійснюватися у взаємозв'язку та взаємодії знань і вмінь з природничо-математичних, соціально-гуманітарних, загально-професійних і професійно орієнтованих дисциплін. Зокрема, під час вивчення технічних аспектів майбутньої професійної діяльності варто розглядати також питання загальної та професійної культури, питання професійного спілкування, етики тощо. Необхідність вивчення відповідних тем слід показувати студентам та переконувати їх, створюючи ситуації, близькі до виробничих.

У цьому контексті зазначимо, що надзвичайно важливим елементом формування професійної компетентності майбутнього фахівця є готовність

викладачів до реалізації компетентнісного підходу на рівні кожної навчальної дисципліни. Зауважимо, що функції викладача в компетентнісно орієнтованій професійній підготовці студентів значно змінюються: з транслятора готових знань він перетворюється в менеджера-організатора процесу самонавчання, навігатора в інформаційних потоках, консультанта-дослідника, наставника, що виховує ціннісні орієнтації у студентів. Одним із способів формування професійної компетентності є науково-дослідна робота, спрямована на розвиток навичок самостійного оволодіння науково-технічними знаннями та їх творчого застосування під час професійної діяльності. Цьому аспекту навчально-виховного процесу, як свідчить аналіз, педагоги приділяють недостатньо уваги.

Професійно важливі якості особистості розвиваються шляхом «трансформації» професійного в індивідуальне. В їх основі лежать найбільш стійкі способи і форми професійної діяльності та поведінки майбутнього фахівця, тому сформувавшись на початковому етапі підготовки вони переходять з однієї стадії професійного розвитку в іншу. Науковці виділяють такі стадії професійно-особистісного розвитку: виникнення професійних намірів, вибору професії; професійної підготовки; професійної адаптації; професіоналізації; досягнення майстерності.

Кожна з цих стадій означає певний якісний стан професійно-особистісного розвитку фахівця та відрізняється специфічними завданнями і змістом. Ефективні способи вирішення завдань при цьому поступово закріплюються у формі психологічних механізмів і професійно важливих якостей. З цих позицій професійно-особистісний розвиток майбутніх фахівців різних профілів і ступенів кваліфікації характеризує якісні зміни структури і змісту вирішення професійних завдань.

Структура кожної компетентності включає певні компоненти, основні з яких: 1) когнітивний – знання засобів, способів діяльності, вирішення соціальних і професійних завдань, правил і норм поведінки, 2) поведінковий – досвід застосування, реалізації знань, умінь і навичок; 3) ціннісно-смісловне ставлення – відношення до змісту компетентності та розуміння її значимості; 4) мотиваційний – прагнення до успішної професійної діяльності, готовність до прояву здібностей; 5) емоційно-вольова регуляція – адекватне виявлення компетенції в ситуаціях соціальної та професійної взаємодії. Тому в науковій літературі компетенції фахівців часто поділяють та описують не за групами, а за компонентами, які залежать від профілю підготовки та освітньо-кваліфікаційного рівня майбутнього фахівця. Вважаємо найбільш важливими такі компоненти професійної компетентності: ціннісно-мотиваційний; когнітивний; операційно-діяльнісний; контроль-рефлексивний.